

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Ивелин Аргиров Иванов
по дисертационния труд на Марио Филипов
„Пиратство и наемничество в Балтийския регион (1360-1436 г.)“
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“,
разработен към катедра „Стара история, тракология и средновековна история“
при Исторически факултет
на Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Научна област: 2. Хуманитарни науки
Професионално направление: 2.2: История и археология
Научна специалност: Средновековна обща история
Научен ръководител: проф. д-р Александър Николов

1. Данни за докторантурата, дисертацията, автореферата и публикациите.

Докторантското следване на Марио Филипов е осъществено в съответствие с нормативните изисквания и правилници. Индивидуалният учебен план е изпълнен и докторантът е отчислен с право на защита. При обявяването на конкурса за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ са спазени наредбите на *Закона за развитието на академичния състав в Република България*, както и на съответните правилници на СУ „Св. Климент Охридски“. Изборът на научно жури е направен в срок, като са спазени процедурите и изискванията на нормативните документи. Авторефератът представя коректно основните структурни части, изводи, приноси и авторски тези. Докторант Марио Филипов има три отпечатани статии по темата на дисертацията, както и две отпечатани статии извън темата на дисертационния труд. Посоченото по-горе дава основание да приема, че процедурата за защита на образователната и научна степен *доктор* е легитимна.

2. Научни приноси.

Дисертационният труд включва увод, четири основни глави, заключение, списък на използваните източници и изследвания, списък на съкращенията, приложения и речник на термините. Общият обем възлиза на 236 страници. Изследователската цел, тема и хронологически граници са ясно формулирани, но смятам, че формулираното заглавие може да бъде по-точно, например: „Търговия, военни конфликти и пиратство в Балтийския регион (1360-1436 г.).“ вместо „Пиратство и наемничество в Балтийския регион (1360-1436 г.).“

В Глава първа, озаглавена „Фактори за поява и развитие на пиратството в Балтийско море през Късното Средновековие: извори и изследвания“, Марио Филипов представя детайлно географско описание на Балтийско море и на прилежащите региони, като удачно прокарва паралели между региона на Ханзата, Швеция и Дания – от една страна, и този на Средиземно море в Късното средновековие – от друга. Смятам, че в тази уводна глава би било добре да се спомене и за последствията от Балтийските кръстоносни походи и ролята на Ливония в разглеждания регион и период. Също, бих препоръчал използването на единна форма при географските наименования, напр. *Даугава* (*Двина*).

На следващо място бих посочил изчерпателното, детайлно представяне на използваните извори и основни изследвания. Докторантът използва не само писмени извори, но и археологически източници, сфрагистичен материал, църковни фрески, гравюри, дори фолклорни сведения, което е красноречиво свидетелство за изключително широка изворова база. Марио Филипов изтъква това със съзнанието за изграждане на база за бъдещи изследвания на региона в българската медиевистика. Именно в тази посока бих отбелязал една от силните, приносни страни на дисертационния труд. Към тази уводна глава бих отправил две бележки. На първо място, наименованията на хрониките трябва

да бъдат поставени в курсив или в кавички. Също така, по-удачно е наименованието *курши*, а не *курони* при посочването на завладените от Ливонския и Тевтонския ордени територии в Южна Балтика.

В Глава втора - „*Войни за доминация в Скандинавия (1360-1370)*“, докторантът представя военни конфликти и ключови събития като датската инвазия в Готланд, конфликтът между Дания и Ханзата, войната между Ханзата и Датското кралство от 1361-1365 г., изграждането на антидатската военна коалиция и Щралзундският мир от 1370 г. с подчертан акцент върху организацията и въоръжението на сухопътните и морски сили. По мое мнение, нещо, което липсва в тази глава е кратка информация за друга посока на датското влияние в Балтийския регион - в земите на естите или т. нар. херцогство Естония (1219-1346), което е ярко свидетелство за датските амбиции и присъствие в региона.

Спирайки се на третата глава в дисертационния труд – „*Пирати и наемници във войните за Шведското наследство*“, бих подчертал две части: „*Виталийските братя като капери в Балтийско море*“ като пример за каперство в Балтика, насочено срещу Ханзата, и „*Vitalienbrüder: етимология – теории и дискусии в историческата наука.*“ Именно в тези части докторантът представя и анализира генезиса и ролята на пиратството в разглеждания период, показвайки реалното въздействие върху военните действия и търговията в региона. Не мога да не отправя бележка към твърде често срещано в последните години в студентските и докторантски текстове наименование – *Английския канал*. Макар и точно – в пряк превод от английски, понятието вече е добило популярност и се използва десетилетия наред под формата *Ла Мани (Ламанша)*.

Последната, четвърта глава на дисертационния труд – „*Пиратство и наемничество в Балтийския регион 1400-1436.*“ представя в детайли военните

действия във войните за доминация в Балтийския регион след установяването на Калмарската уния и въстанието на Енгелбрект Енгелбректсон. Силен акцент в тази глава е последната ѝ част посветена на типовете кораби и корабоплаването в Балтийско море през втората половина на XIV и първата половина на XV в. Използвайки съвременни археологически открития, Марио Филипов представя плавателните търговски и военни съдове, спирайки се най-вече на два типа - *ког* и *холк*. Значително внимание е отделено на ролята на огнестрелното оръжие и неговото използване в описаните военни конфликти и в действията на пиратите.

В заключение докторантът обобщава основните изводи, като потвърждава тезата на *М. Пуле и Д. Бьорк*, че морското разбойничество процъфтява в условия на децентрализирана или слаба държавна власт и политически кризи. Също така, Марио Филипов поставя под съмнение преекспонирането на икономическата роля на пиратството като заплаха за регионалната търговия. Според него пиратството е основно политически, а не толкова икономически проблем. В края следва изчерпателен списък на използваните извори и изследвания по темата, списък на съкращенията, множество приложения, и речник на използваните термини.

Сред приносите на представената докторска дисертация на първо място бих посочил, че това е първото изследване на пиратството в контекста на търговските и военни конфликти и противоречия в Балтийския регион през Късното средновековие на български език. Изследването обогатява родната историческа наука и представлява добра база за бъдещи изследвания в тази посока. На следващо място, дисертационният труд свидетелства за последователна и прецизна работа с множество писмени, археологически и други източници на информация, както и с изследвания, предимно на немски и английски език. От друга страна, както и самия Марио Филипов посочва,

текстът е прекалено наративен, представяйки твърде подробно, детайлно описание на историческите събития и военните сблъсъци в изследвания период. Смятам, че подобен текст изисква и повече моменти на обобщение, анализ и сравнения, които биха обогатили настоящото изследване.

В края бих отбелязал, че пишейки настоящото становище, неизбежно си припомних друг дисертационен труд – „Германските ордени в Прибалтика XII–XIII В. (Представата за „Другите““ на Александър Заралиев, защитен при същата катедра на ИФ на СУ през 2012 година. Настоящият дисертационен труд на докторант Марио Филипов е ако не в пряка, то в много близка връзка и се надявам, че това бележи тенденция на навлизане на български изследователи в средновековната история на Балтийския регион.

3. Заключение

В заключение смятам, че представеният текст е самостоятелно изследване с научен характер и отговаря на изискванията за авторска докторска дисертация с ясни приносни моменти. На базата на всичко това гласувам категорично **за присъждането на образователната и научна степен „доктор“** на Марио Филипов.

21. 04. 2020 г.

Подпис:

проф. д-р Ивелин Аргиров Иванов